

Problemi bezbednosti i odbrane u svetu, pa time i Jugoslavije, stalno su aktuelni i oni predstavljaju jednu od težišnih oblasti programske orijentacije časopisa »Vojno delo«. Promene u međunarodnim odnosima i moguće tendencije njihovog razvoja i izrazite protivrečnosti u razvoju našeg društva potenciraju aktuelnost razmatranja problema odbrane i bezbednosti. Stoga su Savet, Redakcijski odbor i Redakcija »Vojnog dela« pokrenuli inicijativu za izdavanje tematskog broja časopisa na temu Društvo i odbrana u savremenim uslovima. Koji su bili motivi za razradu te teme?

a) Integralna bezbednost, kako je poimamo u jugoslovenskoj političkoj filozofiji i koncepciji naše odbrane i zaštite u savremenim uslovima, temelji se na svim čionicima i sadržajima društvene moći koji su istovremeno i činioци odbrambeno-zaštitne moći. To znači da je u biti naše odbrambene politike i doktrine i strategijske koncepcije opredeljenje da svi subjekti društva – počev od čoveka (proizvođača i građanina), preko svih oblika njegovog radnog i životnog organizovanja i delovanja, do najviših oblika društvenog i političkog organizovanja – istovremeno budu i osnovni subjekti odbrane i zaštite. Pri tom opredeljenju odbrana i bezbednost zemlje utoliko su čvršći i stabilniji ukoliko je društvo – u svojim osnovnim strukturnim i funkcionalnim sadržajima – homogenije i stabilnije. Kada kažemo homogenije, ne mislimo na uniformnost bilo koje vrste, već na visoki stepen integracije svih njegovih osobenosti i posebnosti na osnovama osmišljene jugoslovenske sinteze, izvedene na jedinstvenim i zajedničkim potrebama i interesima svih delova te sinteze. Ako društvo poslednjih godina emituje upozoravajuće signale vlastite akutne nestabilnosti u gotovo svim za odbranu i bezbednost relevantnim sadržajima i delatnostima – ekonomiji, politici i kulturi – tada se logično nameće potreba da se temeljito i na svim nivoima problematizuje relacija – društvo i odbrana. Time se i časopisu »Vojno delo« nameće obaveza da u spektar svojih teorijskih promišljanja postavi pitanje o tome koje i kakve osnovne implikacije slede za odbranu i bezbednost zemlje u kontekstu društvene krize.

Taj zadatak časopisa »Vojno delo« aktueliziran je u ovom društvenom trenutku tim više što se jugoslovenskim javnim mnijenjem šire razne kontroverze u pogledu mesta, uloge i fizionomije naše koncepcije i sistema odbrane. Pri tom su u »igri« različite inicijative – od onih koje predstavljaju konstruktivnu, dobronamernu kritiku radi realizacije odbrambeno-

no-samozaštitnog sistema i povećanja njegove efikasnosti, pa sve do krajnje zlonamernog osporavanja društvene održivosti i prihvatljivosti danas važećih opredeljenja i rešenja. Deo kontroverzi i osporavanja posledica je nedostatka elementarne stručnosti neophodne za iole valjano i kompetentno promišljanje poželjnih pravaca našeg budućeg odbrambeno-samozaštitnog razvoja, ali znatan deo predstavlja smišljene napade na koncepciju opštenarodne odbrane, a posebno JNA, radi promene Ustavom utvrđenih karaktera i uloge Armije, s krajnjim ciljem njenog razbijanja kao opštejugoslovenske oružane sile, a preko toga razbijanje jugoslovenske federacije.

Nema sumnje da su navedeni motivi dovoljan razlog da se na stručno i teorijski utemeljen i meritoran, a idejno-politički konstruktivan, ali kritički intoniran način raspravi odnos društva, njegovih strukturnih poremećaja i razvojnih potreba, kao i razvoja odbrambeno-zaštitnog i bezbednosnog sistema.

b) Spoljni svet, kao okruženje iz kojeg kao integralni deo tog sveta zakonomerno primamo sve pozitivne i negativne uticaje, danas je u intenzivnom previranju. U fenomenologiji politike i u strukturi savremenog sveta događaju se takve promene koje su bile nezamislive pre desetak godina. Svetska politička moć se konstituiše na nešto izmenjenim osnovama i politička slika sveta se menja u smislu prevazilaženja dosadašnje dihotomne, uglavnom, blokovske grupisanosti glavnih centara svetske političke, ekonomske i vojne moći. Sve te krupne promene ispoljavaju i ispoljavaće znatan uticaj na naš ukupni međunarodni i geostrategijski položaj u savremenom svetu, a time pred našu bezbednost i odbranu postavljaju nova pitanja i probleme i zahtevaju novo teorijsko promišljanje, kako bi se na vreme sagledale sve pozitivne i negativne implikacije koje ta zbivanja nameću našoj odbrani i bezbednosti.

Upravo je to drugi opredeljujući motiv da »Vojno delo« na svojim stranicama prezentira neka promišljanja relacije – društvo i odbrana, ali društvo shvaćeno u njegovom svet-skoistorijskom smislu i značenju.

c) Treći motiv za izbor teme Društvo i odbrana u savremenim uslovima proizašao je iz suštine koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Radi se o tome da je naše trajno opredeljenje da koncepcija odbrane mora biti stalno otvoren sistem za sve inovacije koje neizostavno donosi dinamičan spoljni i unutrašnji razvoj koji odbranu i zaštitu

uslovljavaju. Ona se mora oslanjati na nova saznanja koja rezultiraju iz sveobuhvatnog i planskog naučnoistraživačkog i studijskog rada brojnih institucija i pojedinaca iz društva i iz oružanih snaga.

Ostajući dosledno na tragu tog temeljnog opredeljenja i marksističkog stava da odbranu treba stalno usavršavati i dograđivati, Redakcija »Vojnog dela« smatra da će rasprava o temi Društvo i odbrana u savremenim uslovima doprineti celovitijem sagledavanju te problematike i da će podstaći i druge saradnike na nova teorijska promišljanja, što sve skupa treba da doprinese daljnjem razvoju naše vojnoteorijske misli i prakse.

OSNOVNA POLAZIŠTA I INTENCIJE TEMATSKOG BROJA

U ovom tematskom broju dominiraju neka najopštija polazišta, koja istovremeno imaju i ulogu osnovnih teorijsko-metodoloških i metodičkih usmerenja i opšteg konteksta u čijim se okvirima razmatraju gotovo sve teze i pokrenuta pitanja, dok će povezanost nekih pitanja i problema sa ovim polazištima biti samo posredna.

Odnos društva i odbrane problematizuje se u kontekstu savremenih unutrašnjih i spoljnih društvenih uslova. Osnovno teorijsko-metodološko polazište i usmerenje u razmatranju te relacije jeste integralno, istovremeno i komplementarno razmatranje procesa i odnosa na spoljnjem i unutrašnjem planu. Raščlanjivanjem ovog generalnog opredeljenja može se doći do nekoliko konkretnih stavova.

(1) Na relaciji društvo – odbrana uspostavljaju se zakonomerni odnosi i uzročno-posledične veze između naše bezbednosti i spoljnih i unutrašnjih činilaca te bezbednosti. Na toj relaciji međuuticaja i uzročno-posledičnih odnosa, u jugoslovenskim uslovima unutrašnji činioci u ovom istorijskom trenutku imaju primat nad uticajem spoljnih činilaca. Može se reći da se još uvek stabilan međunarodni položaj Jugoslavije održava zahvaljujući povoljnoj konstelaciji snaga u svetu i u Evropi, kao i moralno-političkoj čvrstini i borbenoj gotovosti naših oružanih snaga, a da je takav položaj manje rezultat unutrašnjih političkih i ekonomskih stanja i kretanja. Bezbednost i odbrana naše zemlje neposredno zavise od brojnih činilaca koji deluju u okviru opštih i posebnih političkih, ekonomskih, naučno-tehnoloških, vojnih i drugih stanja i

procesa na spoljnjem i unutrašnjem planu, pri čemu delovanja nepovoljnih unutrašnjih činilaca znatno umanjuje uticaj relativno povoljnog opšteg stanja političkih i vojnih odnosa na globalnom planu.

(2) Kriza, kao osnovno obeležje društvenog stanja, i odbrana – međusobno se nalaze u protivrečnom odnosu i položaju, koji se ispoljava dvojako: prvo, što je društvena kriza dublja odbrana treba da je jača kao neophodni uslov prevladavanja kriznog stanja, odnosno kao garant i branilac osnovnih društvenih vrednosti koje su u uslovima krize ozbiljno ugrožene, i drugo, ekonomska, idejna, politička i moralna kriza slabe odbrambene sposobnosti, posebno njenu materijalnu osnovu, što nameće prioritetni i razvojni i odbrambeni interes celog društva da se zaustavi dalja eskalacija društvene krize, budući da je upravo ona glavni ograničavajući faktor odbrambene moći zemlje.

(3) Na relaciji spoljni činilac i naša odbrana, kao i uopšte odbrana i bezbednost malih zemalja, može se jasno uočiti protivrečno stanje koje zahteva produbljeno promišljanje, a to je da u osnovi pozitivna kretanja u međunarodnim odnosima, koja objektivno na globalnom planu povećavaju bezbednost i umanjuju opasnost od svakog rata, pa i tzv. ratova srednjeg intenziteta, stvaraju privid veće bezbednosti malih zemalja, a u tom kontekstu i naše zemlje. Radi se o prividu, a ne o zakonomernom i faktičkom poboljšanju uslova i stanja bezbednosti tih zemalja iz više razloga: prvo, promene u odnosima supersila i blokova, koje su uglavnom na političkom, a delimično i na vojnom planu, ne podrazumevaju rešenje osnovnih protivrečnosti koje primenu sile, pa i vojne, još uvek čine realnom pojavom ovog vremena; drugo, tzv. obnovljeni detant u osnovi se ograničava na odnose između supersila i blokova, a nema univerzalno svetsko značenje, pa su mu time ograničeni i domašaji kada je reč o bezbednosti malih zemalja i bezbednosti Jugoslavije; treće, u domenu tzv. nevojnih sredstava u funkciji strategije dominacije – ekonomija, tehnologija, informatika, kultura i ideologija – i dalje su u svetu vladajući odnosi sukobljavanja supersila i blokova, a osobito to važi kada je reč o odnosima glavnih centara svetske moći prema zemljama tzv. trećeg sveta. Upravo u toj činjenici treba sagledavati potrebu da male zemlje, svakako i Jugoslavija, moraju jačati svoju otpornost na sve vidove ugrožavanja integralne bezbednosti svim sredstvima moći, uk-

ljučujući i vojna, a to praktički znači da one moraju jačati svoju efektivnu odbranu.

(4) Globalno svetsko popuštanje zategnutosti i smanjenje opasnosti od ratnog sukoba između velikih sila i blokova ne treba tumačiti isključivo kao smanjenje opasnosti po bezbednost malih zemalja, već je neophodno sagledati nove opasnosti sa kojima se one suočavaju. Klasično oružano ugrožavanje nezavisnosti malih zemalja poprimilo je nove dimenzije, modifikacije i modalitete, i to u kontekstu sve učestalije primene indirektnih strategija, odnosno doktrine sukoba niskog intenziteta u okviru koje se koriste različita sredstva, počev od naizgled bezopasnih oblika ekonomske, naučno-tehnološke i informatičke dominacije, preko drastičnijih oblika i sredstava doktrine specijalnog rata, koja podrazumevaju inspirisanje i pokretanje unutrašnjih ratova i spoljno mešanje u te sukobe, sve do udara sa distance vojnom silom u funkciji konačnog slamanja otpora žrtve agresije i društveno-političkog prevrata. Bez sumnje, ova činjenica upućuje na to da je problem integralne bezbednosti malih zemalja, a time i Jugoslavije, i dalje aktuelan, zbog čega se jačanje svih elemenata odbrambeno-samozaštitne moći stavlja na visoko mesto društvenih prioriteta.

Sve navedene činjenice i opcije o mogućem ugrožavanju bezbednosti naše zemlje u savremenom svetu valja posebno vrednovati, tim više što se u poslednje vreme, u okviru opštih napada na funkcije savezne države i na Jugoslovensku narodnu armiju, preterano manipuliše činjenicom opšteg popuštanja zategnutosti u svetu, na osnovu čega se izvodi zaključak o navodnom nestanku svake opasnosti po našu bezbednost.

SADRŽAJ TEMATSKOG BROJA

Premda nikakva reč unapred ne može zameniti uvid u celokupnu tematiku i sadržaj ovog broja, ona ipak može upozoriti čitaoca na ono što mu se nudi. U toj funkciji je i ovaj redakcijski uvodnik. Dakle, tema Društvo i odbrana u savremenim uslovima operacionalizovana je u tri glavna tematska područja: (1) Savremeni procesi u međunarodnim odnosima i uloga vojnog faktora; (2) Bezbednost SFRJ i opštenarodna odbrana, i (3) Oružane snage u sistemu opštenarodne odbrane.

Razumljivo je da je svaka operacionalizacija, pa i ova, uslovna i tako je treba shvatiti. I pored toga, valja istaći bitne sadržaje unutar svakog od navedena tri tematska bloka.

(1) U okviru prvog tematskog područja bezbednosno-odbrambeni kompleks zemlje smešta se u kontekst jugoslovenskog političkog, ekonomskog, kulturnog, geostrateškog i vojnog položaja u savremenom svetu sa jasnim opredeljenjem da se jugoslovenska bezbednost i njen međunarodni položaj nalaze u dijalektičkoj vezi, te da je od kapitalnog značaja da se identifikuju i objasne glavni tokovi i procesi u međunarodnom okruženju. Polazeći od tog cilja, u ovom odeljku mogu se naći argumenti za nekoliko opštih zaključaka:

- popuštanje zategnutosti na globalnom planu je svetska pojava koja će, verovatno, obeležiti nastupajuću deceniju. Nasuprot toj, uslovno govoreći, političkoj konvergenciji, koja umanjuje opasnost od tzv. velikih i srednjih ratova, dve vrste konfrontacija su sve izrazitije: prva, sveopšta ekonomska i tehnološka konfrontacija dovodi do novih vidova svetskog grupisanja koje ima i političke i vojne implikacije, i druga, u vezi sa navedenom konfrontacijom raste opasnost od tzv. unutrašnjih sukoba i kriza koje su, mada zasnovane na unutrašnjim protivrečnostima, gotovo redovno podsticane, pa čak i inspirisane spolja;

- strategija sukoba niskog intenziteta postaje globalni stratejski model primene sile u savremenom svetu. Na žalost, ta strategija je, prvenstveno, uperena protiv zemalja u razvoju i onih zemalja koje se nalaze u području vitalnih strateških interesa velikih sila;

- u kontekstu opšteg popuštanja na međunarodnom planu, vojna sila objektivno ima nesrazmerno manji uticaj na tokove i procese savremenog sveta nego što iznosi njena faktička moć merena i izražena potencijalnim učincima sistema oružja i savremenih oružanih snaga;

- proces popuštanja zategnutosti, a posebno razoružavanja tek je u početnoj fazi i daleko je od univerzalnog, a karakteriše ga izraziti bipolarizam velikih sila. U tim uslovima i dalje se radi na izradi i uvođenju novih sve efikasnijih oružja na bazi vrhunske tehnologije, a uklanjaju se samo ona oružja koja su zastarela ili predstavljaju stratejski višak;

- u postojećim uslovima i u predvidivoj perspektivi treba očekivati porast mogućnosti sporazumevanja velikih sila i blokova na račun vanblokovskih zemalja, što bi moglo značajno uticati na njihovu nezavisnost;

– konačno, ne bi se smela zanemariti ni mogućnost iznenadnih stratezijskih obrta u odnosima između glavnih protagonista međunarodnih odnosa, kakvih je bilo u prošlosti.

(2) U drugom tematskom području razmatraju se neka ključna obeležja i odrednice integralne bezbednosti Jugoslavije u savremenom svetu, polazeći od opredeljenja da su odbrana i bezbednost dve strane jedinstvenog bezbednosnog kompleksa. Ukazujemo na neke zaključke promišljanja ove problematike:

– na međunarodni položaj Jugoslavije nepovoljno deluje društvena kriza. Eventualno produbljivanje krize u zemlji, posebno na Kosovu, moglo bi da učini mogućnim razne agresivne opcije spoljnog faktora u sprezi sa unutrašnjim neprijateljem;

– međunarodni položaj Jugoslavije je takav da joj neposredno ne preti opasnost od ugrožavanja bezbednosti i nezavisnosti oružanom agresijom spoljnog faktora, i to pre svega zbog sve izraženijeg stabilizacionog delovanja globalnog popuštanja između supersila i blokova. Dok traje takvo stanje bezbednost zemlje će biti ugrožena, pre svega, podrivanjem njene bezbednosti iznutra u sprezi sa spoljnim činiocima;

– jačanje nekih elemenata odbrambeno-zaštitnog sistema u uslovima društvene krize ne znači reviziju nijednog od generalnih konceptijskih opredeljenja koji su pod Titovim neposrednim vođstvom usvojeni kao trajni principi izgrađivanja odbrambeno-zaštitne moći zemlje osloncem na vlastite snage.

Treba naglasiti da je u ovom tematskom bloku posebna pažnja posvećena sociopolitičkim i društvenoklasnim karakteristikama koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozastite. Iz tih razmatranja proizlazi zaključak da je ta koncepcija naglašeno antimilitaristička i da je u njenoj suštini odbrambeno-samozastitna organizacija i delovanje jednog najšire shvaćenog masovnog odbrambenog pokreta naroda – radnih ljudi i građana i svih njihovih asocijacija. Time se na najbolji i najjednostavniji način opovrgavaju sva zlonamerna podmetanja našoj filozofiji i politici odbrane i insinuiranja na račun njenog društvenog bića i suštine.

(3) U trećem tematskom području razmatraju se oružane snage u našem odbrambeno-samozastitnom sistemu, što je i logično ako se ima u vidu da su one udarno jezgro toga sistema. Ne ulazeći detaljnije u doprinose ovog dela tematskog broja ukupnim promišljanjima karaktera i uloge naših oru-

žanih snaga u okviru celokupne filozofije i politike naše odbrane, može se ukazati na nekoliko zaključaka.

– Bitan sadržaj osnovne društvene uloge vojne organizacije zakonomerno nameće zaključak da je njena hijerarhijska struktura, što se kumulativno izražava principom subordinacije i jednostarešinstva, nužan uslov za efikasno funkcionisanje svake vojne organizacije, pa i naše. Polazeći od nužnosti monističkog karaktera oružanih snaga SFRJ, kritikuje se i opovrgava teza da se legitimitet i kontinuitet republičko-pokrajinske vojske može izvesti iz vojnog ustrojstva iz narodnooslobodilačkog rata.

– Na osnovu sagledavanja društveno-klasnog i političkog karaktera oružanih snaga, dolazi se do zaključka da su one deo društva, koji je u visokom stepenu integrisan u sve njegove tokove i procese, i da je neprimereno socijalističkom samoupravnom odnosu, kao temelju za demokratsko ustrojstvo svih podsistema društva, pa i sistema odbrane, da se oružane snage isključuju iz njegovog političkog i socijalnog miljea, tim pre ako se zna o kakvim se oružanim snagama radi i na kakvim se odnosima i vrednostima izgrađuju. Međutim, poznato je da su teze o zatvaranju Armije u kasarne, njenoj depolitizaciji i izopštavanju iz političkog života društva sve učestalije. Na stranicama ovog dela tematskog broja časopisa može se naći mnogo argumenata koji uverljivo opovrgavaju teorijsku utemeljenost i političku dobronamernost tih zalaganja.

– Suština naše strategijske koncepcije i karakteristike ratnog procesa u opštenarodnom odbrambenom ratu zakonomerno nameću trajno opredeljenje i potrebu dvokomponentne strukture naših oružanih snaga. Stoga je svaka diskusija za i protiv Jugoslovenske narodne armije ili Teritorijalne odbrane, kao dva suprotstavljena modela vojnog organizovanja našeg društva, stručno neutemeljena ili nedobronamerna. Jer, temeljno opredeljenje naše strategijske koncepcije jeste da u opštenarodnom odbrambenom ratu na našem ratištu postignemo vojnu pobedu vlastitim snagama, umesto isključivog oslanjanja na političke igre velikih sila i kombinatorike njihovih geostrategijskih i geopolitičkih interesa, što inače zagovaraju neki kritičari te naše strategije. Iz takvog opredeljenja proizlazi i potreba dvokomponentne strukture oružanih snaga. To znači da su neophodne obe komponente (JNA i TO) u međusobnom dijalektičkom jedinstvu, sa precizno definisanim doktrinarnom ulogom: (a) da operativna komponenta

bude u stanju da prihvati prvi strateški udar agresora, da ga amortizuje, obezbedi mobilizaciju društva i ratnih oružanih snaga i nastavi borbena dejstva u okviru kombinovanog oblika oružane borbe, a u lakšim ratnim slučajevima da što pre odbaci agresora sa naše teritorije; (b) da teritorijalna komponenta sadejstvuje operativnoj u svim njenim zadacima, ali i da obezbedi masovnost borbenih dejstava na celom ratištu, u svim strateškim uslovima i potpunu borbenu kontrolu teritorije. Za obezbeđenje jedinstva oružane borbe i, posebno, za izvođenje operacija na strateškom i nižim nivoima, neophodan je i jedinstven sistem rukovođenja i komandovanja i što je moguće veća povezanost pozadinskog obezbeđenja obe komponente oružanih snaga.

Pogrešne su, dakle, teze da Teritorijalnu odbranu treba sagledavati i razvijati kao svojevrsnu republičku vojsku, a Jugoslovensku narodnu armiju kao federalnu ili državnu, pa otuda manje narodnu i manje revolucionarnu, a više kao profesionalnu, odnosno plaćeničku. Radi se o jedinstvenim oružanim snagama koje se upotrebljavaju po jedinstvenoj doktrini, na jedinstvenom ratištu, sa jedinstvenim sistemom rukovođenja i komandovanja, ali svaka njihova komponenta dejstvuje u skladu sa svojom doktrinarnom ulogom i namenom.

Redakcijski odbor i Redakcija »Vojnog dela« nadaju se da će izdavanjem ovog tematskog broja časopisa doprineti rasvetljavanju brojnih, u našoj javnosti sve izraženijih, kontroverzi na temu društvo, odbrana, oružane snage u savremenim uslovima.

S U M M A R Y

SOCIETY AND DEFENCE IN MODERN CONDITIONS

The Council, Editorial Board and editorial staff of »Vojno delo« have initiated an issue of the publication dedicated to the topic *Society and defence in modern conditions*. The topic has been operationalized to three main thematic domains: (1) *Modern processes in international relations and the role of the military factor*; (2) *Security of SFRY and total national defence*; and (3) *Armed forces in the total national defence system*.

(1) Within the framework of the first thematic domain the security-defence system of the country, has been presented in the context of the political, economic, cultural, geostrategic and military position of SFR Yugoslavia in contemporary world, with a clear view that the security and international position of SFRY are dialectically interconnected and that an identification and explanation of main trends and processes of its international encirclement has a capital significance. Starting from this goal, in this section argumentation can be found for the following general conclusions:

- a slackening of tension has become evident the world over and will probably characterize the coming decade. Opposed to this, conditionally speaking, political convergence which reduces the danger from the so called large and medium scope wars, two types of confrontation are becoming increasingly expressed: *first*, a general economic and technological confrontation results in new forms of grouping in the world having also political and military implications; and *second*, this confrontation entails the danger of internal conflict and crises which although resulting from internal contrarities are almost invariably encouraged and even instigated by external forces;

- the low intensity conflict strategy is becoming a global strategic model of application of force in contemporary world. This strategy is, regretfully, aimed mainly against the developing countries and countries situated in regions of vital strategic interests of great powers;

- in the context of a general slackening of tension in international relations, the military power, objectively taken, influences trends and processes in contemporary world in an incomparably lesser measure than it could be expected when its factual capabilities, expressed in potential effectiveness of modern armed forces and their weapon systems, are taken into account;

- the process of slackening of tensions, and particularly the process of disarmament, are still in their initial phases and far from being universal, while characterized by a pronounced bipolarity effected by great powers. In these conditions further efforts are being invested in the development and introduction of increasingly efficient weapons based on the most sophisticated technologies, while only such weapons that have become obsolete or are considered a strategic surplus become inoperative;

- in the present conditions and in the foreseeable future should be expected an increase of possibilities of agreements being concluded between great powers and blocs to the detriment of non-bloc countries, which could significantly affect the independence of the latter.

- and finally, also a possibility of unexpected strategic turns in relations between the main protagonists on the international scene, which were witnessed in the past, should not be excluded.

(2) In the second thematic domain is considered a number of key characteristics and determinants of integrated security of Yugoslavia in contemporary world, starting from the view that defence and security make two equally important parts of an integrated security complex. Herein we point out only a few of conclusions from the conceptualization of these matters:

- the international position of Yugoslavia is affected by its social crisis. An eventual aggravation of the crisis, in Kosovo in particular, could make different aggressive options attractive to certain external factors that might decide to undertake them in cooperation with our internal hostile forces;

- the international position of Yugoslavia is such that her security and independence is not threatened by an aggression undertaken by foreign factors,

owing first of all to the stabilizing influence of global slackening of tension between superpowers and blocs. As long as such situation lasts the security of the country might be threatened first of all by efforts aimed at undermining its security from within, in cooperation with the external factors;

- strengthening of certain elements of the defence and protection system of the country in conditions of social crisis does not mean a revision of any of its conceptual orientations which were under the direct Tito's direction accepted as lasting principles of building up the defence and protection power of the country relying to own forces.

(3) In the third thematic domain are reviewed and discussed the character and role of armed forces in the Yugoslav defence and self-protection system. Points that can be pointed out are the following:

- the essence of the basic social role of military organization imposes the conclusion that the centralization of command and control in one person - the commander - and the integrated system of command and control in military organizations make the indispensable prerequisite for effective functioning of these organizations. Starting from the necessity of integrative character of armed forces the thesis is refuted that the legitimacy and continuity of the republican-provincial Army can be construed upon the organization of the Yugoslav military forces which fought in the national liberation war;

- on the basis of the social-class and political character of the armed forces the conclusion is reached that they make an element of society and that it is inappropriate to the socialistic self-managerial system that the armed forces should be excluded from its political and social pattern. Theses advocating the closing the Army into its barracks and its depolitization are very convincingly refuted and their political malevolence is pointed out;

- the basic determination of the Yugoslav strategic concept is that in a total national defence war waged in the Yugoslav theatre of war the Yugoslav nations will win the victory relying to their own forces;

- the essence of the Yugoslav strategic concepts and the characteristics of the total national defence war lawfully impose the lasting orientation to and the need for existence of two-component structure of our armed forces.

Erroneous are, therefore, theses that the Territorial Defence should be seen as specific armies of Yugoslav republics, and the Yugoslav People's Army as the federal or state Army, thus less popular and less revolutionary. We have unified and integrated armed forces which are to be used in conformity with the integrated doctrine, in an integrated theatre of war, with an integrated command and control system, with each of its two components operating in conformity with its own doctrinal role and purpose.

R É S U M É

LA SOCIÉTÉ ET LA DÉFENSE DANS LES CONDITIONS CONTEMPORAINES

Le Conseil, le Comité de rédaction et la Rédaction du périodique «Vojno delo» ont pris l'initiative de publier un numéro thématique sur le thème *La société et la défense dans les conditions contemporaines*. Le thème est réparti en trois domaines thématiques généraux: (1) *Les processus actuels dans les relations internationales et le rôle du facteur militaire*; (2) *La sécurité de la FSFY et la défense populaire généralisée* et (3) *Les forces armées au sein du système de défense populaire généralisée*.

(1) Dans le cadre du premier domaine thématique, l'ensemble de sécurité et de défense du pays se situe dans le contexte de la situation politique, économique, géostratégique et militaire de la Yougoslavie dans le monde contemporain, en quoi la sécurité et la position internationale du pays sont indéniablement traitées dans un rapport dialectique, d'où l'intérêt capital d'identifier et d'élucider les courants et les processus généraux des relations internationales. Vu cet objectif, dans ce domaine on peut relever les arguments des conclusions suivantes:

- la détente à un plan global constitue un phénomène international dont sera probablement marquée la décennie à venir. En dépit de cette convergence des efforts, que l'on peut conditionnellement qualifier de politique, qui diminue le danger de guerres dites grandes et moyennes, deux types de confrontations se font de plus en plus manifestes: le premier type de confrontations économique et technologique générales entraînent des aspects nouveaux de groupements d'échelle mondiale qui n'est pas sans implications politiques et militaires; le *second* type de confrontations lié à ces premiers, à savoir le danger accru de conflits et de crises dits intérieurs, et qui, quoique issus des contradictions intérieures, sont presque régulièrement attisés voire provoqués de l'extérieur;

- la stratégie de conflit de petite intensité devient le modèle stratégique global en matière d'emploi de la force dans le monde moderne. Malheureusement, cette stratégie vise, en premier lieu, les pays en développement et les pays situés dans les régions d'intérêt stratégique vital pour grandes puissances;

- dans le contexte de la détente générale au plan international, l'impact de la force militaire sur les courants et les processus du monde contemporain est objectivement comparablement moins grand que ne le laisserait supposer sa puissance de fait, mesurée et exprimée par les effets potentiels des systèmes des armes et des forces armées modernes;

- le processus de relâchement des tensions, notamment celui de désarmement, n'est que dans sa phase initiale et loin d'être universel, et caractérisé par le bipolarisme poussé des grandes puissances. Dans de telles conditions, on continue à produire et à mettre en service des armes nouvelles toujours plus, efficaces résultant d'une technologie du pointe, alors que on n'élimine que les armes dépassées ou stratégiquement excédentaires;

- dans les conditions actuelles, et dans une perspective prévisible, il faut s'attendre à une plus grande possibilité d'entente des grandes puissances et des blocs au détriment des pays hors blocs, ce qui risquerait d'avoir un impact considérable sur l'indépendance de ces derniers;

- à la fin, on ne devrait pas négliger la possibilité de changements stratégiques surprenants dans les rapports des principaux protagonistes des relations internationales que le monde a connus dans le passé.

(2) Le deuxième domaine thématique traite de quelques caractères clés et déterminants de la sécurité intégrale de la Yougoslavie dans le monde moderne, procédant de l'option que la défense et la sécurité représentent deux faces d'un tout de défense unique. En voici quelques-unes des conclusions issues du traitement de cette problématique:

- la position internationale de la Yougoslavie subit une influence négative de la crise sociale. Une éventuelle aggravation de la crise dans le pays, notamment à Kosovo, serait susceptible de donner lieu à diverses options agressives du facteur extérieur conjugué avec l'ennemi intérieur;

- à en juger d'après sa position internationale, la Yougoslavie n'est pas en situation de voir sa sécurité et son indépendance directement menacées par

l'agression armée du facteur extérieur grace, avant tout, à l'action de stabilisation, de la détente globale qui s'opère entre les superpuissances et les blocs. Tant que cette situation dure, la sécurité du pays sera menacée, avant tout, par des actions de subversion de l'intérieur, conjuguées avec le facteur extérieur;

– dans les conditions de la crise sociale, la consolidation et la promotion de certains éléments du système de défense et de protection ne signifient la révision d'aucun des principes généraux et concepts qui, sous la direction de Tito, ont été adoptés en tant que principes durables d'édification du pouvoir de défense et de protection du pays avec appui sur soi.

(3) Le troisième domaine thématique porte sur le caractère et le rôle des forces armées dans le système yougoslave de défense et de protection:

le principal contenu du rôle social de l'organisation militaire impose impérieusement la conclusion que la monoresponsabilité du commandant et le système unique de direction et de commandement dans l'organisation militaire sont la condition indispensable au fonctionnement efficace de cette organisation. Procédant de la nécessité du caractère moniste des forces armées, on réfute la thèse selon laquelle on peut déduire de l'organisation militaire de l'époque de la guerre de libération nationale la légitimité et la continuité de l'Armée au niveau de la République, c'est-à-dire de la Province;

– après l'étude du caractère social, de classe et politique des forces armées, on conclut qu'elles font partie de la société et que, à la lumière des rapports socialistes d'autogestion il serait incompatible d'exclure les forces armées du milieu politique et social de la société. Les thèses sur le confinement de l'Armée dans la caserne et sur sa dépolitisation sont réfutées d'une façon pleinement argumentée, l'accent étant mis sur la position malintentionnée de leurs auteurs;

– l'option fondamentale de la conception stratégique yougoslave consiste à ce que par une guerre populaire généralisée défensive sur le champ de guerre yougoslave la victoire soit remportée moyennant les forces propres;

– dans son essence, la conception stratégique yougoslave et les caractéristiques de la guerre populaire généralisée défensive imposent impérieusement une option durable et l'emploi d'une structure bicomposante des forces armées.

Sont considérées comme fausses les thèses selon lesquelles la Défense territoriale devait être considérée comme une Armée sui generis de la République, et que l'Armée populaire yougoslave devait être tenue pour fédérale ou d'Etat, donc moins populaire et moins révolutionnaire. Il s'agit bien de forces armées uniques à employer, d'après une doctrine unique, sur un théâtre de guerre unique dotées d'un système unique de direction et de commandement, et au sein desquelles chaque composante agit selon le rôle et l'affectation qui lui sont assignés par la doctrine.

Р Е З Ю М Е

ОБЩЕСТВО И ОБОРОНА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Совет, Редакционная коллегия и Редакция «Военного дела» подняли инициативу по изданию тематического номера журнала на тему *Общество и оборона в современных условиях*. Тема разделена на три тематические области: (1) *Современные процессы в международных отношениях и роль воен-*

ного фактора; (2) *Безопасность СФРЮ и всенародная оборона*, и (3) *Вооруженные силы в системе всенародной обороны*.

(1) В рамках первой тематической области комплекс безопасности и обороны страны размещается в контекст югославского политического, экономического, культурного, геостратегического и военного положения в современном мире, причем четко определяется, что югославская безопасность и ее международное положение находится в диалектической взаимосвязи, и поэтому капитальное значение имеет опознание и разъяснение главных течений и процессов в международном окружении. Исходя из этой цели, в настоящей части приводятся доводы, на основании которых можно сделать несколько общих выводов:

- разрядка напряженности в глобальном плане представляет собой мировое явление, которое вероятно даст отпечаток наступающему десятилетию. В противоположность этой, условно называемой политической конвергенции, приумножающей опасность от т.н. больших и средних войн, два вида конфронтации становятся все более отчетливыми: *первый*, всеобщая экономическая и технологическая конфронтация является причиной создания военных импликаций, и *второй*, в связи с указанной конфронтацией возрастает опасность от т.н. внутренних столкновений и кризисов, которые, хотя и основываются на внутренних противоречиях, почти всегда поощряются, даже и вдохновляются извне;

- стратегия столкновений низкой интенсивности становится глобальной стратегической моделью применения силы в современном мире. К сожалению, эта стратегия направлена в первую очередь против развивающихся стран и тех стран, которые находятся в районе жизненных интересов великих держав;

- в контексте общей разрядки в международном плане военная сила объективно обладает несоразмерно меньшим влиянием на течения и процессы современного мира, чем составляет ее фактическая мощь, измеряемая и выражаемая потенциальными возможностями систем оружия и современных вооруженных сил;

- процесс разрядки, в частности разоружения, находится только в начальной фазе и все еще далеко от универсального, причем характеризуется отчетливой биполярностью великих держав. В таких условиях все еще идут работы по изготовлению и введению новых более эффективных оружий на базе высшей технологии, а устраняются только те оружия, которые устарелые или представляют собой стратегический излишек;

- в существующих условиях и в предвидимой перспективе надо ожидать увеличения возможности договаривания великих держав и блоков за счет внеблоковых стран, что могло бы значительно влиять на их независимость;

- и наконец, нельзя оставлять без внимания возможность внезапных стратегических оборотов в отношениях между главными участниками международных отношений, что уже случалось в прошлом;

(2) Во второй тематической области рассматриваются некоторые существенные признаки и определители интегральной безопасности Югославии в современном мире, исходя из положения, что оборона и безопасность являются двумя сторонами единого комплекса безопасности. Нами указывается только на некоторые выводы в связи с настоящей проблематикой:

– на международное положение Югославии неблагоприятно влияет общественный кризис. Возможное углубление кризиса, в частности на Косове, могла бы сделать возможными различные агрессивные стремления внешнего фактора в пособничестве с внутренними врагами;

– международное положение Югославии такое, что ее безопасность и независимость не находятся под непосредственной угрозой вооруженной агрессии внешнего фактора, прежде всего по причине все увеличивающегося стабилизирующего действия глобальной разрядки между великими державами и блоками. Пока продолжается такое состояние, безопасность страны может быть поставлена под угрозу только подрывной деятельности изнутри в пособничестве со внешними факторами;

– усиление некоторых элементов оборонительно-защитной системы в условиях общественного кризиса не означает ревизию генеральных положений нашей концепции, которые приняты под непосредственным руководством товарища Тито, как постоянные принципы строительства оборонно-защитной мощи страны с опорой на собственные силы.

(3) В третьей тематической области рассматриваются характер и роль вооруженных сил в югославской оборонительно-защитной системе, из чего нами подчеркивается следующее:

– существенное содержание основной общественной роли военной организации закономерно навязывает вывод о том, что единоначалие и единая система управления в военной организации являются необходимым условием ее успешного функционирования. Исходя из необходимости монистического характера вооруженных сил, опровергается тезис, что законность и непрерывность республиканско-краевых армий проистекает из военного устройства в народно-освободительной войне;

– на основании рассмотрения общественно-классового и политического характера вооруженных сил делается вывод, что они являются частью общества и что не согласуется с социалистическим самоуправленческим отношением, чтобы вооруженные силы исключались из его политического и социалистического окружения. Тезис о закрытии Армии в казармы и ее аполитичности весьма убедительно опровергается и указывается на его политическую злонамеренность;

– основное положение югославской стратегической концепции предусматривает достижение победы во всенародной оборонительной войне на югославском театре войны собственными силами;

– сущность югославской стратегической концепции и характеристики всенародной оборонительной войны требуют, чтобы структура наших вооруженных сил состояла из двух компонентов.

В согласии с этим, ошибочными являются тезисы о том, что Территориальную оборону можно рассматривать как своеобразную республиканскую армию, а Югославскую народную армию как федеральную или государственную, и поэтому как менее народную и менее революционную. Речь идет о единых вооруженных силах, используемых по единой доктрине, на едином театре войны, обладающих единой системой управления, причем каждый компонент действует в согласии со своей доктринальной ролью и назначением.